

СЕКЦІЯ 2 ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 821.111.02.09-3:165.194

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-3>

КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ РЕЦЕПЦІЇ НЕПРИРОДНОГО НАРАТИВУ В МЕТАМОДЕРНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ К. ІШҀУРО)

Белєхова Лариса Іванівна,
доктор філологічних наук, професор,
професорка кафедри англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова
Херсонський державний університет
lorabelehova@gmail.com,
orcid.org/0000-0002-1743-1865

Шаповал Олександра Сергіївна,
викладачка кафедри морської англійської мови
Національний університет «Одеська морська академія»
potapova.alexandra.sergeevna@gmail.com
orcid.org/0009-0002-7886-7766

Статтю присвячено виявленню когнітивних механізмів осмислення неприродних наративних елементів у сучасному метамодерному художньому дискурсі. У центрі уваги перебуває проблема обмеженості традиційних когнітивних моделей, зокрема концептуальної метафори та концептуальної інтеграції (блендіну), для пояснення процесів інтерпретації складних художніх образів, що характеризуються багатовимірністю, суперечливістю та внутрішньою напруженістю.

Запропоновано альтернативний підхід, який обґрунтовує необхідність залучення механізму концептуальної амальгамації на початковому етапі рецепції метамодерного художнього твору через концепцію осциляції. Осциляція розглядається як динамічне коливання між різними інтерпретаційними перспективами, тоді як амальгамація забезпечує одночасне співіснування суперечливих смислів у межах єдиної когнітивної структури. Концептуальний оксиморон постає як модель, що фіксує напруження між несумісними когнітивними фреймами та сприяє формуванню емерджентних смислів.

У статті обґрунтовано багаторівневу модель рецепції, що включає початковий автоматичний позасвідомий етап та наступний етап свідомої інтерпретації. Особливу увагу приділено інтерпретаційним стратегіям як механізмам оприроднення неприродного читачького досвіду. На основі узагальнення попередніх досліджень і власного аналізу виокремлено такі стратегії: метафоричне осмислення, інтертекстуальне прочитання, використання імерсивної логіки художнього світу, тематичне та архетипне пояснення, елаборація фреймів, прочитання крізь призму когнітивного спотворення наратора, феноменологічне прочитання та антинатуралізація.

Доведено, що такі стратегії не є взаємовиключними і можуть застосовуватися одночасно, формуючи складну модель осмислення неприродних елементів твору. Показано, що неприродні наративні елементи функціонують як когнітивний стимул, який активує процеси інтерпретації та сприяє виникненню моральної й емоційної рефлексії. Емерджентність смислів розглядається як результат взаємодії між текстом і читачем у межах цілісної когнітивної системи.

Ключові слова: метамодернізм, концептуальна амальгамація, осциляція, концептуальний оксиморон, емерджентність, стратегії інтерпретації, оприроднення.

**COGNITIVE MECHANISMS OF THE RECEPTION OF UNNATURAL NARRATIVE
IN METAMODERN LITERARY DISCOURSE
(BASED ON THE WORKS OF KAZUO ISHIGURO)**

Bieliekhova Larysa Ivanivna,
Doctor of Science in Philology, Professor,
Professor at the Department of English Philology and World Literature named
after Professor Oleg Mishukov
Kherson State University
lorabelehova@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1743-1865

Shapoval Oleksandra Serhiyvna,
Lecturer at the Maritime English Department
National University "Odesa Maritime Academy"
potapova.alexandra.sergeevna@gmail.com
orcid.org/0009-0002-7886-7766

The article is aimed at revealing and explaining the cognitive mechanisms involved in the interpretation of unnatural narrative elements in contemporary metamodern literary discourse. The focus is placed on the limitations of traditional cognitive models, particularly conceptual metaphor theory and conceptual integration (blending), in explaining the interpretation of complex literary images characterized by multidimensionality, contradiction, and internal tension.

An alternative approach is proposed, substantiating the necessity of employing the mechanism of conceptual amalgamation at the initial stage of the reader's reception of metamodern literary texts through the concept of oscillation. Oscillation is understood as a dynamic movement between different interpretative perspectives, while amalgamation is viewed as cognitive mechanism that ensures the simultaneous coexistence of conflicting meanings within a single cognitive structure. Conceptual oxymoron is seen as a model that captures the tension between incompatible cognitive frames and facilitates the emergence of new meanings.

The article develops a multi-level model of reception that includes an initial automatic unconscious stage followed by a stage of conscious interpretation. Particular attention is paid to the interpretative strategies as mechanisms for the naturalization of unnatural reader experience. Based on previous research and the author's analysis, the following strategies are identified: metaphorical reading, intertextual operations, immersive logic of the fictional world, thematic and archetypal interpretation, frame elaboration, interpretation through narrator's cognitive bias, phenomenological reading, and anti-naturalization.

It is proved that these strategies are not mutually exclusive but may operate simultaneously, forming a complex model for interpreting unnatural elements in literary texts. Unnatural narrative elements are shown to function as cognitive stimuli that activate reader's interpretative processes and contribute to his/her moral and emotional reflection. Emergent meaning is construed as the result of interaction between the text and the reader within an integrated cognitive system.

Key words: *metamodernism, conceptual amalgamation, oscillation, conceptual oxymoron, emergence, strategies of interpretation, naturalization.*

Вступ. У пропонованій статті опрацьовано методику виявлення когнітивних механізмів рецепції метамодерних творів та встановлено стратегії їхньої інтерпретації читачем. **Актуальність** дослідження зумовлена її суголосністю із загальним спрямуванням сучасних наукових розвідок з поезики нарративу художнього твору на осмислення когнітивних механізмів конструювання значення і смислу й когнітивних моделей організації та репрезентації смислу у свідомості читача, а також інтерпретаційного потенціалу складних форм метамодерної художньої образності. **Актуальність** посилюється тим, що дослідження здійснюється в термінах новітньої лінгвістичної парадигми, яка дозволяє

глибше осмислити лінгвокогнітивні та поетико-наратологічні властивості неприродної нарації.

Наукова новизна дослідження полягає в опрацюванні механізму концептуальної амальгамації як ключового інструмента осмислення неприродних образів на початковому етапі рецепції метамодерного художнього твору. Такий механізм розглядається у зв'язку з явищем осциляції як динамічного коливання між альтернативними інтерпретаційними перспективами.

У статті також уперше запропоновано перелік інтерпретаційних стратегій, які 1) забезпечують оприроднення неприродного досвіду читача під час сприйняття метамодерної

дерних художніх світів і образів та 2) формують багаторівневу модель рецепції метамодерного нарративу.

Теоретико-методологічним підґрунтям пропонованої статті служать: когнітивна теорія образності (Белехова, 2002; Колесова, 2012; Маріна, 2013) згідно з якою словесні й художні образи розглядаються у трьох планах: передконцептуальному, концептуальному й вербальному; положення теорії концептуальної метафори та емерджентного смислотворення (Lakoff, 1974; Lakoff, Turner, 1989; Lakoff, Johnson, 1999) й концептуальної інтеграції (Fausonnier, Turner, 2002), які слугують підґрунтям для розкриття ролі механізму концептуальної амальгамації та особливостей функціонування концептуального оксиморону (Gibbs, Kearney, 1994; Bieliekhova, 2006; Bieliekhova, 2021; Белехова, 2015; Маріна, 2013); теорія наратології, зокрема неприродного нарративу (Alber, Iversen, Nielsen, Richardson, 2010; Alber, 2016; Цапів, 2020; Андрєєва, 2025).

Метою статті є уточнення когнітивних моделей концептуалізації читацького досвіду й механізмів осмислення неприродних нарративів, а також стратегій читацької інтерпретації метамодерних творів. Завдання дослідження включають аналіз обмежень традиційних моделей, обґрунтування поняття концептуальної амальгамації, а також установлення читацьких стратегій інтерпретації неприродних нарративів.

Виклад основного матеріалу

Когнітивні моделі та механізми рецепції метамодерних творів

Поняття метамодерного дискурсу виникло як спроба описати новий культурний і текстовий стан після вичерпання логіки постмодернізму. У сучасній філології особливості цього феномена використовуються для аналізу жанрів літератури і мистецтва, поезики нарративу художніх творів та когнітивно-прагматичних характеристик комунікації XXI століття.

Уперше термін «метамодернізм» (metamodernism) був концептуалізований нідерландськими дослідниками Тімотеусом Вермюленом і Робіном ван ден Аккером у їхній програмній статті “Notes on Metamodernism” (Vermeulen, van den Akker, 2010), у якій метамодерний дискурс розглядається як такий, що не заперечує смисл, на відміну від постмодерністського, але й не вірить у нього так наївно, як модерністський. Нова культурна логіка тлумачиться як коливання (*oscillation*) між модерном і постмодерном.

Основними рисами метамодерного дискурсу постають постійний рух і коливання між вірою і сумнівом, іронією і щирістю, раціональністю й ірраціональністю, афективністю та емоційністю.

Ключовими характеристиками метамодерну Т. Вермюлен і Р. ван ден Аккер вважають посилення емоцій і переживань, гібридність і міждискурсивність, а також утопічний прагматизм, тобто віру в можливість змін (Vermeulen, van den Akker, 2010). Метамодерний дискурс інтегрує різні жанри, створює напруження між протилежностями та прагне віднайти сенс у світі після іронії постмодерну. Такі тексти є емоційно відкритими, спрямованими на емпатію та, передусім, орієнтованими на співпрацю з читачем.

У таких умовах класичні когнітивні моделі, зокрема модель концептуальної метафори, яка пояснює формування нових образів через проєкцію (*mapping*) значень чи навіть структур знання з однієї концептуальної сфери на іншу, а також когнітивний механізм блендінгу (концептуальної інтеграції), що передбачає поєднання кількох ментальних просторів у нову смислову структуру, виявляються недостатніми для повноцінного опису тих когнітивних процесів, які відбуваються під час осмислення читачем образів сучасних метамодерних творів. У таких текстах смисли не зливаються в єдину узгоджену модель, як це передбачає блендінг, а навпаки зберігають власну автономію, вступаючи у складну взаємодію з іншими компонентами тексту.

У лінгвістику термін синтаксична амальгама був уведений Дж. Лакоффом для позначення нерозкладної синтаксичної конструкції, що не піддається подальшому членуванню на безпосередні складники (Lakoff, 1974).

Концептуальну амальгамацію ми розуміємо як когнітивний механізм співіснування та взаємопроникнення різнорівневих і різнотипних значень у семантичному просторі словесного образу, де первинні архетипні смисли не витісняються і не зливаються з новими, а зберігаються у стані смислової «зависі», забезпечуючи ефект співпричетності художніх світів і ризоматичного конструювання смислу.

У цьому контексті евристичною й обґрунтованою є опора на концепцію осциляції, тобто постійного коливання свідомості між різними, нерідко протилежними способами інтерпретації. Осциляція означає, що читач не обирає одну стабільну перспективу, а змушений утримувати кілька альтернативних

способів розуміння одночасно. Саме тому інтерпретація таких образів потребує залучення механізму концептуальної амальгамації, під яким розуміємо не просте злиття значень, а їх співприсутність у межах одного когнітивного утворення. У такому випадку різні смисли не усувають один одного, а співіснують у стані напруженої взаємодії.

До прикладу, у романі Кадзуо Ішігуро «Клара і Сонце» ситуація потенційного «продовження» Клари життя Джозі у разі її смерті може бути інтерпретована як приклад концептуальної амальгамації, за якої в межах однієї когнітивної структури формується подвійна репрезентація суб'єктивності. Клара, залишаючись автономною штучною свідомістю, конструює образ дівчинки Джозі як можливу внутрішню ментальну проєкцію. У результаті виникає амальгамована структура, у якій автономна ідентичність Клари та гіпотетично інтеріоризована репрезентація Джозі існують як паралельні смислові утворення, що не зливаються, але співвідносяться в полі потенційної взаємодії.

Водночас цей процес супроводжується осциляцією, тобто коливанням Клари між збереженням власної автономної ідентичності як штучного інтелекту та гіпотетичною можливістю «проживання» життя Джозі. Це коливання артикулюється в її сумніві та рефлексії: *“I did wonder. If I were to continue Josie, if I were to inhabit the new Josie, then what would happen to...all this?”* (Ishiguro, 2021: 187).

Подальший розвиток цієї осциляції у романі наближає Клару до прийняття амальгамованої моделі існування, у якій можливе одночасне поєднання штучної суб'єктивності та «продовженої» ідентичності Джозі: *“Until just now. I believed it was my duty to save Josie, to make her well. But perhaps this is a better way.”* (Ishiguro, 2021: 188). У такий спосіб осциляція, що проявляється на рівні когнітивної та наративної організації образу персонажа, сприяє формуванню механізму утримання взаємовиключних смислів у полі інтерпретації, тобто концептуальної амальгами.

Коли в межах одного образу такі смисли не лише співіснують, а й вступають у відверто контрастивні відносини, доцільно говорити про модель концептуального оксиморону (Gibbs, Kearney, 1994; Bieliekhova, 2006, 2021: 204). На відміну від стилістичного оксиморону як мовного прийому, концептуальний оксиморон функціонує на рівні мислення і передбачає одночасну актуалізацію взаємовиключних когнітивних моделей. Саме така

структура дозволяє читачеві конструювати емерджентні смисли, тобто нові значення, які не зводяться до суми вихідних компонентів, а виникають у процесі їх взаємодії (Lakoff, Johnson, 1999; Bieliekhova, 2021: 204).

Важливо підкреслити, що зазначені когнітивні механізми, тобто зіставлення фреймів, їх контрастування, амальгамація, відбуваються на позасвідомому рівні. Вони автоматично спрямовують первинне розуміння тексту, однак не завершують процес рецепції. Навпаки, їх результатом стає когнітивне напруження або когнітивний дисонанс, який потребує подальшого осмислення текстових фрагментів, активізації когнітивних зусиль читача/інтерпретатора у конструюванні нових значень і смислу.

Саме в цей момент відбувається перехід від пасивного сприйняття до активної інтерпретації. Читач починає свідомо працювати з текстом, намагаючись пояснити й інтегрувати неприродні або нелогічні на перший погляд елементи у власну систему знань. Цей етап відкриває простір для застосування інтерпретаційних стратегій, які становлять наступний рівень рецепції. Їхнє завдання полягає у раціоналізації пережитого когнітивного дисонансу та узгодженні нової інформації з уже наявними когнітивними й культурними моделями.

Отже, початковий, автоматичний етап рецепції є лише її відправною точкою. Зіткнувшись із неприродним розумом або неприродною наративною логікою, тобто такими формами зображення свідомості чи подій, які не відповідають звичним уявленням про реальність, читач переходить до інтерпретації. На цьому рівні когнітивний оксиморон перестає функціонувати лише як ефект дисонансу і перетворюється на інтерпретаційну проблему, розв'язання якої вимагає активної когнітивної участі реципієнта.

Читацькі стратегії інтерпретації метамодерних неприродних наративів

Процес інтерпретації метамодерних неприродних наративів пов'язаний із необхідністю рецепції неприродних елементів. Згідно з дослідженнями Яна Албера, оприроднення здійснюється через низку інтерпретаційних стратегій, які дозволяють інтегрувати неприродні елементи у структури досвіду читача. Серед таких стратегій виокремлюються: блендінг, жанрова атрибуція, суб'єктивізація, тематичне, сатиричне, алегоричне та трансцендентальне прочитання, а також прийняття внутрішньої логіки тексту й конотаційна інтерпретація (Alber, 2016). Важливо, що ці

стратегії не є взаємовиключними: вони часто функціонують одночасно, формуючи складну когнітивну модель «неприродного».

Таким чином, інтерпретаційний процес неприродних наративів має багаторівневу структуру: від автоматичного сприйняття до свідомої інтерпретації та подальшого оприроднення. При цьому, жанр дискурсу визначає домінуючі механізми цього процесу, а також ступінь напруження між звичним і неприродним у свідомості читача.

Водночас застосування інтерпретаційних стратегій не є універсальним. Осмислення метафор, метонімії та оксиморонів ґрунтується на тілесному й соціальному досвіді читача. У процесі оприроднення активуються глибинні структури лінгвокультурної концептосфери: архетипи, культурні сценарії та механізми колективної пам'яті. Саме вони забезпечують смислові орієнтири, завдяки яким неприродні елементи співвідносяться з відомими моделями, що знижує рівень когнітивного напруження.

Отже, інтерпретаційні стратегії функціонують як механізм узгодження між когнітивним конфліктом і його смисловим опрацюванням у межах лінгвокультурної концептосфери. При цьому жанрова специфіка тексту визначає, які архетипи актуалізуються і які стратегії стають домінуючими.

У романах Кадзуо Ішігуро, які слугують ілюстративним матеріалом функціонування встановлених стратегій, неприродні елементи художніх світів активують у читача складні когнітивні процеси, які виходять за межі автоматичного розпізнавання подій і вимагають залучення стратегій інтерпретації, описаних в термінах теорії неприродної наратології (Alber et al., 2010) та систематизованих у вигляді типології у праці Яна Албера (Alber, 2016). З погляду когнітології йдеться про складну послідовність ментальних операцій: від автоматичного зіставлення фреймів до свідомого рефлексивного осмислення отриманого досвіду.

З огляду на вище викладене ми пропонуємо такі інтерпретаційні стратегії:

– Метафоричне осмислення – усвідомлене розгортання читачем символічних та метафоричних структур знання у семантичному просторі твору. Наприклад, туман у «Похованому велетні» (Ishiguro, 2015) усвідомлюється як метафора забування.

– Інтертекстуальне прочитання – пояснення можливих чи неможливих світів за допомогою асоціативного мислення та усвідомлених

алюзій до інших текстів і культурних кодів. Наприклад, присутність Мерліна у ролі персонажа у «Похованому велетні» (там само) сприймається як алюзія на середньовічні легенди та Артуріаду, що відразу відкриває читачеві доступ до магічного контексту.

– Використання імерсивної логіки художнього світу – прийняття неприродного як об'єктивного елемента світу оповіді, що підпорядковується власним законам, тобто світ оповіді має власну логіку, і все, що в ньому відбувається, здається природним у межах цієї системи. Наприклад, сонячна енергія є джерелом живлення для Клари та інших роботів у «Клара і Сонце» (Ishiguro, 2021), і така схема знання екстраполюється на інших персонажів. Тому те, що сонячне світло зцілило дівчинку, виглядає цілком природно в межах цього художнього світу.

– Тематичне та архетипне пояснення – аналіз неприродних елементів через знання ключових тем, проблем, архетипів і сюжетних моделей твору. Наприклад, у «Похованому велетні» (Ishiguro, 2015) сцена з Човнярем репрезентує архетипний мотив Провідника, який супроводжує героїв через перехідні стани (життя–смерть). Неприродний елемент оприроднюється через співвідношення з архетипною функцією та тематикою твору.

– Елаборація фреймів – ретельне розроблення і аналіз неприродного елемента; пошук внутрішніх суперечностей і адаптація до них звичних когнітивних схем читача шляхом залучення певних когнітивних механізмів. Наприклад, у «Клара і Сонце» (Ishiguro, 2021), Сонце сприймається Кларою як живий персонаж, хоча в тексті немає для того прямого підтвердження, окрім натяку на те, що саме Сонце посприяло одужанню Джозі. Щоб інтегрувати цей елемент у наративне розуміння, читач робить припущення: Сонце у світі твору може водночас функціонувати і як метафора, і як персонаж (концептуальна амальгамація), що дозволяє ускладнити існуючий фрейм для розуміння наративної логіки твору.

– Прочитання крізь призму когнітивного спотворення наратора – осмислення неприродного через викривлене сприйняття, свідомість або когнітивну перспективу персонажа. Наприклад, відображення наратором війни та історичних подій у «Залишку дня» (Ishiguro, 1989) викривлює факти через обмежену когнітивну схему знання у свідомості Стівенса.

– Феноменологічне прочитання – сприйняття читачем неприродного через безпо-

середнє переживання, емоції та відчуття, що підсилюють атмосферу та присутність неможливого у світі тексту, без звернення до символіки чи концептів. Наприклад, у фіналі роману «Не відпускай мене» (Ishiguro, 2005), біль втрати коханого не артикулюється наратором, але читач витлумачує його через власні емоційні реакції від осмислення сцени.

– Антинатуралізація – усвідомлене утримання неприродних елементів поза раціональною інтерпретацією; вони сприймаються через емоції та тілесні відчуття, створюючи ефект «невитлумаченого». Наприклад, у романі «Клара і Сонце» (Ishiguro, 2021) світ бачиться очима Клари через її «бокси» (тобто її зорове сприйняття не є цілісним, як у людини: вона сприймає окремі сегменти, кожен із яких аналізує окремо, а вже потім умовно поєднує їх у загальну картину). Читач не може осмислити такий спосіб сприйняття, але здатен уявити та відчутти, що відбувається, залишаючи неприродний елемент на рівні інтуїтивного сприйняття.

Важливо зазначити, що дослідження не визначає, яку саме інтерпретаційну стратегію оприроднення застосує окремих читач, оскільки процес читання є індивідуально зумовленим і залежить від особистого досвіду, культурної компетенції, емоційної чутливості та когнітивних установок реципієнта. Проте в межах когнітивної наратології й когнітивної поетики питання інтерпретації формулюється не як проблема передбачення читацької реакції, а як аналіз ймовірнісних когнітивних траєкторій, які текст робить доступними або більш імовірними.

Варто нагадати, що Ольга Воробйова розвиває концепцію, згідно з якою літературний текст містить у собі внутрішні механізми спрямування читача (Vorobyova, 1996). Вона стверджує, що лінгвістичні сигнали адресованості виступають своєрідними маркерами або «ключами», які програмують певне сприйняття тексту (там само: 165). Згідно з її підходом, ці сигнали не просто вказують на отримувача повідомлення, а формують прагматичний простір, у якому читач знаходить підказки для дешифрування авторських інтенцій. У такий спосіб текст самостійно вибудовує стратегію власної інтерпретації через систему мовних засобів, що забезпечують зв'язок між автором і адресатом.

Отже, стратегії оприроднення не є довільними результатами читацької інтерпретації, а впливають із структурних властивостей художнього тексту, типу дискурсу та харак-

теру неприродних елементів. Інакше кажучи, текст не диктує одну-єдину інтерпретацію, але обмежує поле можливих когнітивних операцій, у рамках якого читач змушений шукати пояснення неприродного. Саме тому йдеться не про вибір “будь-якої” стратегії, а про актуалізацію тих стратегій, які є когнітивно найбільш доречними й найсуміснішими з наративною організацією конкретного роману.

Доречно нагадати, що, згідно з теорією втіленого розуміння Дж. Лакоффа та М. Джонсона (*embodied cognition*), читач не стільки «обирає» стратегію, скільки обирає шлях осмислення досвіду відповідно до тих схем досвіду, які найшвидше активуються у його свідомості на основі попередніх тілесних, емоційних та культурних знань читача (Lakoff, Johnson, 1999). Саме тому в романах К. Ішігуро певні стратегії виявляються нами більш імовірними, що підтверджується наведеними прикладами.

У підсумку, неприродні нарративні елементи у прозі Ішігуро змінюють саму модель рецепції. Вони переводять читача зі стану автоматичного сприйняття до активної інтерпретації. Неприродність постає не як аномалія, а як когнітивний виклик, що формує простір для більш глибокого когнітивного, етичного та емоційного осмислення художнього тексту і в результаті постає не лише як естетичне, а й інтелектуальне задоволення від розв'язання такого виклику.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що рецепція неприродної нарації в метамодерному художньому дискурсі має складну багаторівневу структуру, яка не може бути повністю пояснена в термінах класичних моделей концептуальної метафори та концептуальної інтеграції (блендінгу). У проаналізованих нами текстах смисли не зливаються в єдину когнітивну структуру, а переплітаються і співіснують, перебуваючи у стані динамічної взаємодії.

Обґрунтовано, що в процесі рецепції метамодерних текстів, поряд з концептуальною інтеграцією постає концептуальна амальгамація, яка спирається на явище осциляції як центральної концепції метамодернізму. Осциляція визначається як постійне коливання між альтернативними інтерпретаційними перспективами, тоді як концептуальна амальгамація забезпечує співіснування суперечливих смислів у межах єдиного когнітивного утворення без їх остаточного синтезу.

У роботі обґрунтовано багаторівневу модель рецепції неприродних наративів, яка

включає: 1) автоматичний позасвідомий етап, під час якого активізуються автоматичні процеси концептуальної інтеграції або амальгамації, зумовлені осмисленням художніх образів на основі ментальних моделей концептуальної метафори, метонімії або оксиморону; 2) етап свідомої інтерпретації, пов'язаний із раціоналізацією когнітивного дисонансу та оприроднення неприродних елементів у свідомості читача.

Установлено, що інтерпретаційні стратегії функціонують не ізольовано, а як взаємодоповнювальна система когнітивної обробки тексту. Їх вибір зумовлюється як жанровою специфікою художнього дискурсу, так і власним досвідом читача.

Доведено, що неприродні наративні елементи виконують роль когнітивного стимулу, який активує процеси інтерпретації, сприяє емоційній та етичній рефлексії та формує ефект задоволення від читання твору.

У підсумку встановлено, що метамодерний художній дискурс трансформує саму модель читання: від пасивного сприйняття тексту читачем до активної когнітивної участі у процесі конструювання смислу. Неприродність у цьому контексті постає не як відхилення від норми, а як механізм генерації нових смислів і способів їх інтерпретації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрєєва М.А. Когнітивно-наратологічні властивості англійськомовних художніх текстів для дітей (на матеріалі сучасних художніх наративів Великої Британії) : дис. ... д-ра філософії : 10.02.04. Івано-Франківськ, 2025. 291 с.
2. Белехова Л.І. Архетип, архетипний смисл, архетипний образ у лінгвокогнітивному висвітленні (на матеріалі віршованих текстів американської поезії). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2015. № 3. С. 6–16.
3. Белехова Л.І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Київ, 2002. 516 с.
4. Ігнат'єв В.С. Амальгама. *Велика українська енциклопедія*. 2021. URL: <https://vue.gov.ua/Амальгама> (дата звернення: 20.04.2026).
5. Колесова А. О. Художній образ Коханої / Коханого в англійськомовних поетичних текстах XIX–XX століття: лінгвокогнітивний та гендерний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Херсон, 2012. 210 с.
6. Маріна, О.С. Мобільність парадоксальних поетичних образів (на матеріалі сучасного англійськомовного поетичного дискурсу). *Нова філологія*. 2013. № 57. С. 49–53.
7. Цапів А.О. Поетика наративу англійськомовних художніх текстів для дітей : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Харків, 2020. 419 с.

8. Alber J. *Unnatural Narrative: Impossible Worlds in Fiction and Drama*. Lincoln : University of Nebraska Press, 2016. 320 p. DOI: <https://doi.org/10.2307/j.ctt1d4v147>
9. Alber J., Iversen S., Nielsen H.S., Richardson B. Unnatural narratives, unnatural narratology: Beyond mimetic models. *Narrative*. 2010. Vol. 18. № 2. P. 113–136. DOI: <https://doi.org/10.1353/nar.0.0042>
10. Bieliekhova L. Conceptual oxymoron: cognitive mechanism of novel verbal poetic images formation. *In Search of (Non) Sense: Literary Semantics and the Related Fields and Disciplines* : Fourth International Conference of IALS, 12–14 October 2006. Krakow : Institute of English Philology, the Jagiellonian University, 2006. P. 14–18.
11. Bieliekhova L. Integrated model of poetic text interpretation. *Text-Image-Music: Crossing the borders. Intermedial conversations on the poetics of verbal, visual and musical texts* / eds. A. Pawelec, A. Shaw, G. Szpila. Berlin : Peter Lang, 2021. P. 199–210. DOI: <https://www.peterlang.com/view/9783631846698/html/ch22.xhtml>
12. Fauconnier G., Turner M. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York : Basic Books, 2002. 445 p.
13. Gibbs R.W., Kearney L.R. When parting is such sweet sorrow: The comprehension and appreciation of oxymora. *Journal of Psycholinguistic Research*. 1994. Vol. 23. P. 75–89. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF02143177>
14. Ishiguro K. *Klara and the Sun*. New York : Alfred A. Knopf, 2021. 271 p.
15. Ishiguro K. *Never Let Me Go*. London : Faber & Faber, 2005. 304 p.
16. Ishiguro K. *The Buried Giant*. London : Faber & Faber, 2015. 384 p.
17. Ishiguro K. *The Remains of the Day*. London : Faber & Faber, 1989. 272 p.
18. Lakoff G. Syntactic amalgams. *Chicago Linguistic Society*. 1974. Vol. 10. P. 321–344.
19. Lakoff G., Johnson M. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York : Basic Books, 1999. 624 p.
20. Lakoff G., Turner M. *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago : University of Chicago Press, 1989. 237 p.
21. Vermeulen T., van den Akker R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010. Vol. 2. № 1. DOI: <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>
22. Vorobyova O.P. Linguistic signals of addressee-orientation in the source and target literary text: A comparative study. *CLS 32 : Papers from the Parasession on Theory and Data in Linguistics*, University of Chicago, 11–13 April 1996. Chicago : Chicago Linguistic Society, 1996. P. 165–175.

REFERENCES:

1. Andrieva, M. A. (2025) Kognityvno-naratomychni vlastyivosti anghliiskomovnykh khudozhnikh tekstiv dlia ditei (na materialy suchasnykh khudozhnikh naratomyviv Velykoi Brytanii) [Cognitive and Narratological Properties of English-Language Literary Texts for Children (Based on Contemporary British Narratives)] (PhD Thesis), Ivano-Frankivsk.
2. Alber J. (2016) *Unnatural Narrative: Impossible Worlds in Fiction and Drama*. Lincoln: University of Nebraska Press. DOI: <https://doi.org/10.2307/j.ctt1d4v147>

3. Alber J., Iversen S., Nielsen H. S., Richardson B. (2010) Unnatural narratives, unnatural narratology: Beyond mimetic models. *Narrative*, vol. 18, no. 2, pp. 113–136. DOI: <https://doi.org/10.1353/nar.0.0042>
4. Bieliakhova L. I. (2015) Arkhetyp, arkhetypnyi smysl, arkhetypnyi obraz u linhvokohnityvnomu vysvitleni (na materialy virshovanykh tekstiv amerykanskoi poezii) [Archetype, archetypal meaning, archetypal image in the linguo-cognitive perspective (based on verse texts of American poetry)]. *Naukovyi visnyk Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Filolohichni nauky (Movoznavstvo)*, no. 3, pp. 6–16.
5. Bieliakhova L. (2006) Conceptual oxymoron: Cognitive mechanism of novel verbal poetic images formation. Proceedings of the *In Search of (Non) Sense: Literary Semantics and the Related Fields and Disciplines (Fourth International Conference of IALS, October 12–14)*, Krakow: Institute of English Philology, the Jagiellonian University of Krakow, pp. 14–18.
6. Bieliakhova L. I. (2021) Integrated model of poetic text interpretation. A. Pawelec, A. Shaw, G. Szpila (Eds.), *Text-Image-Music: Crossing the borders. Intermedial conversations on the poetics of verbal, visual and musical texts*. Berlin: Peter Lang, pp. 199–210. DOI: <https://www.peterlang.com/view/9783631846698/html/ch22.xhtml>
7. Bieliakhova, L. I. (2002) Obraznyi prostir amerykanskoi poezii: linhvokohnityvnyi aspekt [Imagery Space of American Poetry: A Linguo-Cognitive Aspect] (DSc Thesis), Kyiv.
8. Fauconnier G., Turner M. (2002) *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
9. Gibbs R. W., Jr., Kearney L. R. (1994) When parting is such sweet sorrow: The comprehension and appreciation of oxymora. *Journal of Psycholinguistic Research*, vol. 23, pp. 75–89.
10. Ihnatiev V. S. (2021) Amalhama [Amalgam]. *Velyka ukrainska entsyklopediia* [Great Ukrainian Encyclopedia]. Retrieved from: <https://vue.gov.ua/Амальгама> (accessed 20 April 2026).
11. Ishiguro K. (2021) *Klara and the Sun*. New York: Alfred A. Knopf.
12. Ishiguro K. (2005) *Never Let Me Go*. London: Faber & Faber.
13. Ishiguro K. (2015) *The Buried Giant*. London: Faber & Faber.
14. Ishiguro K. (1989) *The Remains of the Day*. London: Faber & Faber.
15. Kolesova, A. O. (2012) Khudozhnii obraz kokhanoi / kokhanoho v anhlomovnykh poetychnykh tekstakh XIX–XX stolit: linhvokohnityvnyi ta hendernyi aspekty [The Literary Image of the Beloved in English-Language Poetic Texts of the 19th–20th Centuries: Linguo-Cognitive and Gender Aspects] (PhD Thesis), Kherson.
16. Lakoff G. (1974) Syntactic amalgams. *Chicago Linguistic Society*, vol. 10, pp. 321–344.
17. Lakoff G., Johnson M. (1999) *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books.
18. Lakoff G., Turner M. (1989) *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
19. Marina O. S. (2013) Mobilnist paradoksalnykh poetychnykh obraziv (na materialy suchasnoho anhlomovnoho poetychnoho dyskursu). [Mobility of paradoxical poetic imagery (on the material of modern Anglophone poetic discourse)]. *Nova filolohiia*, no. 57, pp. 49–53.
20. Tsapiv, A. O. (2020) Poetyka naratyvu anhliskomovnykh khudozhnikh tekstiv dlia ditei [Poetics of Narrative in English-Language Literary Texts for Children] (DSc Thesis), Kharkiv.
21. Vermeulen T., van den Akker R. (2010) Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*, vol. 2, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>
22. Vorobyova O. P. (1996) Linguistic signals of addressee-orientation in the source and target literary text: A comparative study. Proceedings of the *CLS 32: Papers from the Parasession on Theory and Data in Linguistics (University of Chicago, April 11–13, 1996)*, Chicago: Chicago Linguistic Society, pp. 165–175.

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026